

Nr 92

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående inskrivning och redovisning av värnpliktiga jämte motioner.

(1:a avd.)

1) **Inskrivning och redovisning av värnpliktiga.** I propositionen nr 34 har Kungl. Maj:t under åberopande av utdrag av statsrådsprotokollet över försvarsärenden för den 1 mars 1968 föreslagit riksdagen att *dels* godkänna de riktlinjer som i statsrådsprotokollet angetts för organisation m. m. av krigsmaktens inskrivnings- och personalredovisningsväsen, *dels* besluta att centrala värnpliktsbyrån skall upphöra vid utgången av juni 1968, *dels* besluta att ett centralt verk för krigsmaktens inskrivnings- och personalredovisningsverksamhet, benämnt värnpliktsverket, skall inrättas den 1 juli 1968, *dels* bemyndiga Kungl. Maj:t att vidta de övergångsåtgärder som behövs för att genomföra förslagen.

I propositionen framläggs på grundval av ett betänkande av 1964 års inskrivnings- och personalredovisningsutredning förslag till nytt system för inskrivning och redovisning av värnpliktiga. Förslagen innebär att nuvarande 21 inskrivningsområden ersätts med tre inskrivningsområden som vart och ett omfattar två militärområden. Inskrivningen utsträcks till två dagar och äger rum vid fasta inskrivningscentraler, en i varje militärområde. Beslut om inskrivning meddelas av en inskrivningsnämnd för varje inskrivningsområde. Inom inskrivningsområdet handhas inskrivnings- och personalredovisningsverksamheten av ett värnpliktskontor. För ledning av verksamheten omorganiserar centrala värnpliktsbyrån som under namnet värnpliktsverket ställs direkt under Kungl. Maj:t.

I detta sammanhang har utskottet behandlat

dels de likalydande motionerna I: 783 av herrar *Yngve Nilsson* och *Svenningsson* och II: 1015 av herr *Wennerfors m. fl.*, vari hemställts att riksdagen måtte *dels* godkänna de riktlinjer som uppdragits i propositionen för organisation m. m. av krigsmaktens inskrivnings- och personalredovisningsväsen med de ändringar som föreslagits i motionerna, *dels* besluta att den centrala myndigheten skall vara underställd överbefälhavaren, *dels* be-

Bihang till riksdagens protokoll 1968. 6 saml. Nr 92

myndiga Kungl. Maj:t att vidta de övergångsåtgärder som behövs för att genomföra förslagen,

dels motionen II: 1014 av herr *Ståhl* vari hemställdes *dels* att riksdagen måtte besluta att inskrivning och personalredovisning sker vid alla militärområden *dels* att om riksdagen bifaller Kungl. Maj:ts proposition nr 34 måtte uttalas att övergång från tre till sex regionala värnpliktskontor skall kunna upptas till förnyad prövning så snart erfarenhet i frågan vunnits.

Utskottet anser i likhet med departementschefen att det nuvarande systemet för inskrivning och personalredovisning är föråldrat och bör ersättas med ett effektivare system som ger bättre underlag för personalplanering och personalurval och samtidigt ger möjligheter till rationaliseringsvinster. Mot principerna för det nya system som nu föreslås har utskottet inte funnit något vara att erinra.

Såsom förut nämnts finns f. n. 21 inskrivningsområden. Utredningen hade föreslagit att dessa begränsades till 6, ett för varje militärområde, medan Kungl. Maj:t anser att antalet kan minskas till 3, vart och ett omfattande två militärområden. Med hänsyn till önskvärdheten av att förkorta de inskrivningsskyldigas resor anser departementschefen det nödvändigt med två fasta inskrivningscentraler inom varje inskrivningsområde. Det i motionen II: 1014 gjorda yrkandet synes, såvitt nu är i fråga, stå i överensstämmelse härmed. Mot detta Kungl. Maj:ts förslag har utskottet inte något att erinra.

Beträffande personalredovisningen hade utredningen föreslagit 6 regionalorgan, ett för varje militärområde. Samma yrkande framställs i motionen II: 1014. Då det är angeläget att begränsa kostnaderna och personalbehovet anser utskottet i likhet med departementschefen att antalet i nuläget bör kunna begränsas till tre, vart och ett omfattande två militärområden. Motionen II: 1014, såvitt nu är i fråga, avstyrkes alltså.

I anledning av nämnda motion vill utskottet även erinra om att en väsentlig del av arbetet vid de regionala organen sker med datamaskiner, där tekniken befinner sig i snabb utveckling. Användningen av datamaskiner för andra ändamål inom krigsmakten är föremål för utredningar och överväganden. Vilka ändrade förutsättningar detta kan medföra för organisationen av inskrivnings- och personalredovisningsverksamheten är nu svårt att överblicka. Därest erfarenheten skulle visa att den föreslagna organisationen medför avsevärda olägenheter eller att andra förutsättningar skulle göra en omprövning av den regionala organisationens utformning motiverad förutsätter utskottet som självfallet att sådan omprövning sker. Syftet i motionen torde härigenom bli tillgodosett.

I fråga om den centrala ledningsmyndighetens ställning m. m. förordar departementschefen att det nya värnpliktsverket ställs direkt under Kungl. Maj:t. De regionala enheterna, som inte anses böra organiseras förrän den 1 juli 1969, föreslås erhålla en i förhållande till militärbefälhavarna fri-

stående ställning. De militära myndigheternas medinflytande i såväl den centrala myndigheten som värnpliktskontoren skall dock enligt förslaget säkras genom direktiv- och anvisningsrätt.

I de likalydande motionerna I: 783 och II: 1015 yrkas att den centrala myndigheten underställes överbefälhavaren och att värnpliktskontoren direkt anknytes till militärområdesstaberna i de områden där de förlägges.

Utskottet vill erinra om att ansvaret för såväl själva inskrivningsförfarandet som handläggningen av befrielse och anståndsärenden åvilar värnpliktsverket och i viss mån värnpliktskontoren. Detta motiverar att ifrågasvarande organ ges en i förhållande till de militära myndigheterna fristående ställning. Vidare må erinras om att övrig verksamhet — operativ och organisatorisk personalplanering undantagna — får anses vara av administrativ natur och närmast jämförbar med vad som ingår i nuvarande förvaltningsbegrepp på materielsidan. Utskottet utgår vidare från att den direktiv- och anvisningsrätt som de militära myndigheterna erhåller skall täcka det ansvar för den operativa och organisatoriska personalplaneringen och krigsplaceringen som också i fortsättningen måste kvarligga hos dessa myndigheter. På nu anförda skäl tillstyrker utskottet den av Kungl. Maj:t föreslagna lydndsställningen för värnpliktsverket och de regionala organen. Utskottet förutsätter härvid att ändamålsenliga och smidiga rutiner för samarbetet tillskapas på alla nivåer. Härav följer att utskottet avstyrker motionerna I: 783 och II: 1015 såvitt nu är i fråga.

I fråga om lokaliseringen av det nya värnpliktsverket hade utredningen inte funnit skäl frånga nuvarande lokalisering för centrala värnpliktsbyrån, Solna. Från överbefälhavarens sida föreligger inget yrkande om ändrad lokalisering av värnpliktsverket. Av propositionen framgår att Östra värnpliktskontoret kommer att förläggas till Solna i anslutning till den inskrivningscentral som hör till kontoret. Detta ger möjlighet till samverkan mellan verket och kontoret i fråga om bl. a. dataanläggningen. Även chefen för armén har tillstyrkt föreslagen lokalisering av värnpliktsverket med hänsyn till de härmed förenade praktiska fördelarna. Utskottet har intet att erinra mot föreslagen lokalisering av värnpliktsverket. Detsamma gäller de regionala organen.

Med hänsyn till det anförda avstyrker utskottet det i motionerna I: 783 och II: 1015 framförda förslaget att slutgiltig ställning nu inte tages till lokaliseringen av värnpliktsverket innan undersökning gjorts om möjligheterna att utflytta detsamma till landsorten.

Mot vad departementschefen i övrigt anført har utskottet inte funnit något vara att erinra.

Utskottet hemställer

1. att riksdagen beslutar att centrala värnpliktsbyrån skall upphöra med utgången av juni 1968,

2. att riksdagen beslutar att ett centralt organ för krigsmaktens inskrivnings- och personalredovisningsverksamhet, benämnt värnpliktsverket, skall inrättas den 1 juli 1968,

3. att riksdagen beträffande lydadsförhållandena för värnpliktsverket och värnpliktskontoren med avslag å motionerna I: 783 och II: 1015, såvitt nu är i fråga, bifaller Kungl. Maj:ts förslag som innebär att värnpliktsverket skall lyda direkt under Kungl. Maj:t och att värnpliktskontoren skall ha en i förhållande till militärbefälhavarna fristående ställning,

4. att riksdagen avslår motionerna I: 783 och II: 1015 i vad de avser utredning om lokaliseringen av värnpliktsverket,

5. att riksdagen beträffande organisationen av inskrivnings- och personalredovisningsverksamheten med avslag å motionen II: 1014 bifaller Kungl. Maj:ts förslag,

6. att riksdagen godkänner de riktlinjer i övrigt som i statsrådsprotokollet angetts för organisation m. m. av krigsmaktens inskrivnings- och personalredovisningsväsen,

7. att riksdagen bemyndigar Kungl. Maj:t att vidta de övergångsåtgärder som behövs för att genomföra förslagen.

2) **Värnpliktsverket.** Med tillstyrkande av Kungl. Maj:ts förslag (s. 48—50) och under erinran om att Kungl. Maj:t i propositionen nr 1 (bilaga 6, punkterna G 19—G 20) beräknat medel till centrala värnpliktsbyrån för avlöningar med 1 950 000 kr. och omkostnader med 950 000 kr. hemställer utskottet

att riksdagen

1. bemyndigar Kungl. Maj:t att inrätta en tjänst i Cp 2, avsedd för chef för värnpliktsverket,

2. till *Värnpliktsverket: Avlöningar* för budgetåret 1968/69 på driftbudgeten under fjärde huvudtiteln anvisar ett förslagsanslag av 2 600 000 kr.,

3. till *Värnpliktsverket: Omkostnader* för budgetåret 1968/69 på driftbudgeten under fjärde huvudtiteln anvisar ett förslagsanslag av 2 400 000 kr.

Stockholm den 26 april 1968

På statsutskottets vägnar:

GÖSTA BOHMAN

Vid ärendets slutbehandling inom utskottet har närvarit

från första kammaren: herrar Näsström (s), Birger Andersson (s), Virgin (h), Ivar Johansson (cp), Fritz Persson (s), Rikard Svensson (s), fru Wallentheim (s), herrar Nyman (fp), Mårtensson (s), Bertil Petersson (s), Ottosson (h), Björk (s), Schött (h) och fru Elvy Olsson (cp) samt

från andra kammaren: herrar Bohman (h), Blidfors (s), Almgren (s), fru Lewén-Eliasson (s), herrar Nihlfors (fp), Bergman (s), Mattsson (cp), fröken Olsson (s), herrar Gustafsson i Skellefteå (fp), Lindholm (s), Gustafsson i Uddevalla (s), Mundebo (fp), Nilsson i Tvärålund (cp), Gustavsson i Ängelholm (s) och Petersson (h).

Reservationer

vid punkten 1 (Inskrivning och redovisning av värnpliktiga)

1) beträffande lydadsförhållandena för värnpliktsverket och värnpliktskontoren av herrar *Virgin* (h), *Ottosson* (h), *Schött* (h), *Bohman* (h) och *Petersson* (h) som anser att utskottet bort tillstyrka motionerna I: 783 och II: 1015 såvitt nu är i fråga och att därför

dels det stycke i utskottets yttrande på s. 3 som börjar med »Utskottet vill» och slutar med »i fråga» bort ha följande lydelse:

»Enligt utredningen är den operativa och organisatoriska planeringen styrande för verksamheten vid värnpliktsverket och värnpliktskontoren. Redan denna omständighet talar enligt utskottets mening för att värnpliktsverket underställes överbefälhavaren och att värnpliktskontoren inordnas i militärområdesstaberna. Så är förhållandet i princip för närvarande, och såvitt utskottet har sig bekant har erfarenheterna därav varit goda. Några skäl att i detta hänseende vidta ändring har inte anförts i propositionen. Det ansvar för den operativa och organisatoriska personalplaneringen som enligt propositionen måste kvarligga hos de militära myndigheterna kan enligt utskottets mening inte på bästa sätt utövas med direktiv- och anvisningsrätt gentemot värnpliktsverket och värnpliktskontoren. Denna begränsning av myndigheternas inflytande skulle försvåra deras arbete. Av det anförda följer att utskottet tillstyrker motionerna I: 783 och II: 1015 såvitt nu är i fråga.»

dels utskottets hemställan under 3. bort ha följande lydelse:

»3. att riksdagen beträffande lydadsförhållandena för värnpliktsverket och värnpliktskontoren i anledning av Kungl. Maj:ts förslag och med bifall till motionerna I: 783 och II: 1015, såvitt nu är i fråga, beslutar att värnpliktsverket skall underställas överbefälhavaren och värnpliktskontoren anknytas till militärområdesstaberna,»

2) beträffande utredning om lokaliseringen av värnpliktsverket av herrar *Virgin* (h), *Ottosson* (h), *Schött* (h), *Bohman* (h) och *Petersson* (h)

som anser att utskottet bort tillstyrka motionerna I: 783 och II: 1015 såvitt nu är i fråga och att därför

dels den del av utskottets yttrande på s. 3 som börjar med »I fråga om» och slutar med »till landsorten» bort ha följande lydelse:

»Det i förenämnda motioner framförda förslaget om utredning före slutgiltigt ställningstagande till lokalisering av den centrala myndigheten tillstyrkes. Vissa skäl har anförts för den föreslagna förläggningsorten Solna. Det torde enligt utskottets mening dock även finnas skäl som talar mot en dylik lokalisering, t. ex. beredskapssynpunkter och det allmänna önskemålet att flytta ut ämbetsverk från storstockholmsområdet till landsorten då så lämpligen kan ske.»

dels utskottets hemställan under 4. bort ha följande lydelse:

»4. att riksdagen med bifall till motionerna I: 783 och II: 1015, såvitt nu är i fråga, hos Kungl. Maj:t hemställer om utredning rörande lokaliseringen av värnpliktsverket,»